

WYROK Z DNIA 10 STYCZNIA 2007 R.

III KK 437/06

Orzeczenie sądu w przedmiocie środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych oparte na dyspozycji art. 42 § 2 k.k. ograniczone tylko do określonego rodzaju tych pojazdów, które nie obejmuje tego typu pojazdu, który sprawca przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji prowadził, tylko pozornie czyni zadość nakazowi zawartemu w przedmiotowym przepisie. Wykładnia celowościowa, niezbędna dla prawidłowego ustalenia normatywnej zawartości art. 42 § 2 k.k. prowadzi do wniosku, że w zakres orzeczenia o zakazie prowadzenia pojazdów mechanicznych w pierwszej kolejności winno wchodzić uprawnienie do prowadzenia pojazdu tego rodzaju, którym sprawca dopuścił się przestępstwa.

Przewodniczący: sędzia SN J. Żywolewska-Ławniczak.

Sędziowie: SN E. Matwijów, SA (del. do SN) G. Salamon (sprawozdawca).

Prokurator Prokuratury Krajowej: Bogumiła Drozdowska.

Sąd Najwyższy w sprawie Józefa K. skazanego z art. 178a § 1 k.k. po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 10 stycznia 2007 r., kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść skazanego od wyroku Sądu Rejonowego w A. z dnia 30 maja 2006 r.,

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i p r z e k a z a ł sprawę Sądowi Rejonowemu w A. do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Józef K. oskarżony został o to, że w dniu 26 marca 2006 r. w S. znajdując się w stanie nietrzeźwości – 0.91 mg/l kierował samochodem ciężarowym marki Lublin, tj. o czyn z art. 178a § 1 k.k.

W toku postępowania przygotowawczego Józef K. przyznał się do dokonania zarzucanego mu czynu i po zaznajomieniu go z treścią art. 335 § 1 k.k. oświadczył, iż wyraża zgodę na skazanie bez przeprowadzania rozprawy i orzeczenie kary 9 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat oraz środka karnego w postaci zakazu prowadzenia przez okres 1 roku „pojazdów mechanicznych kategorii A i B”.

W wniesionym do Sądu Rejonowego w A. akcie oskarżenia prokurator w trybie art. 335 § 1 k.p.k. zawarł wniosek o wydanie wyroku skazującego na karę 9 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania na 3 lata próby oraz orzeczenie środka karnego „zakazu prowadzenia pojazdów kat. A i B” na 1 rok.

Po rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu Sąd Rejonowy w A. uwzględniając wniosek prokuratora, wyrokiem z dnia 30 maja 2006 r. uznał Józefa K. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu wyczerpującego dyspozycję art. 178a § 1 k.k. i za to na mocy powołanego przepisu skazał go na karę 9 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 70 § 1 pkt 1 k.k. warunkowo zawiesił na okres próby 3 lata. Nadto na mocy art. 42 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego „środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych kategorii A i B” na okres 1 roku, na poczet którego na podstawie art. 63 § 2 k.k. zaliczył okres zatrzymania prawa jazdy od dnia 26 marca 2006 r.

Wyrok ten, wobec nie zaskarżenia przez żadną ze stron postępowania, uprawomocnił się dnia 6 czerwca 2006 r.

Kasację od tego wyroku wniósł Prokurator Generalny.

Zaskarżył tenże wyrok w całości na niekorzyść skazanego Józefa K. zarzucając rażące i mające wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa materialnego art. 42 § 2 k.k. polegające na błędnej jego wykładni, a w konsekwencji zaniechanie orzeczenia wobec Józefa K. zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych kategorii C. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w A. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego jest zasadna i zasługuje na uwzględnienie.

W pełni należało podzielić zawarty w kasacji zarzut obrazy prawa materialnego – art. 42 § 2 k.k., której dopuścił się Sąd Rejonowy w A. orzekając w przedmiocie środka karnego, a która miała oczywisty wpływ na treść tego rozstrzygnięcia.

Uzasadniając zarzut rażącej obrazy art. 42 § 2 k.k. Prokurator Generalny słusznie wskazuje, iż nietrafne jest poprzestanie przy dokonywaniu analizy normatywnej zawartości powyższego przepisu wyłącznie na zasadach wykładni gramatycznej.

Oczywiście bazowanie na dosłownym brzmieniu art. 42 § 2 k.k. w pewnym zakresie będzie w zupełności wystarczające. I tak już sama wykładnia językowa prowadzi do jedynie słusznego wniosku, że omawiany przepis zawiera bezwzględny wymóg orzeczenia przez sąd środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych wobec sprawcy przestępstwa skierowanemu przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, który w chwili popełnienia czynu znajdował się w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia, na co zresztą Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał w swoich orzeczeniach (por. np. wyroki: z dnia 5 października 2005 r., II KK 106/05, LEX nr 157551; z dnia

1 sierpnia 2006 r., II KK 210/06, nie publ.). Ta sama metoda wykładni będzie w zupełności wystarczająca do ustalenia w sposób nie budzący wątpliwości, że w ramach owego bezwzględnego obowiązku sąd dysponuje jednak pewnym zakresem swobody. Może oto bowiem orzec ów środek karny w pełnym zakresie, a więc w odniesieniu do wszelkich pojazdów mechanicznych, bądź też poprzestać na ograniczeniu go do pojazdów określonej kategorii.

Sytuacja nie jest już jednak tak jasna i oczywista, gdy trzeba rozstrzygnąć jak daleko sięga owa swoboda sądu, w szczególności, gdy chodzi o stan, w której przy orzekaniu w przedmiocie środka karnego dochodzi do wyboru określonego rodzaju pojazdu mechanicznego, którego zakaz ma dotyczyć. Pozostając wyłącznie na gruncie wykładni gramatycznej uprawniony wydawałby się wniosek, iż owa swoboda sądu orzekającego nie jest niczym ograniczona, a zatem wybór rodzaju pojazdu mechanicznego ustawodawca pozostawił niczym nieskrępowanemu uznaniu sądu. Zauważyć przy tym należy, że dyspozycja art. 42 § 2 k.k. nie zawiera praktycznie żadnych wskazówek czy reguł, które wprost wskazywałyby czym sąd przy określaniu zakresu zakazu miałby kierować się.

Jednak przyjęcie wyniku wykładni gramatycznej treści art. 42 § 2 k.k. za w pełni miarodajną prowadziłoby do sytuacji wręcz absurdalnej. Oto bowiem wobec sprawcy czynu np. z art. 178a § 1 k.k. zostałby wprowadzie orzeczony obligatoryjny środek karny zakazu prowadzenia określonego rodzaju pojazdu mechanicznego, ale wcale nie musiałby to być ten rodzaj pojazdu, którym sprawca w chwili czynu posługiwał się. Takie rozstrzygnięcie nie tylko kłóciłoby się z elementarnym poczuciem sprawiedliwości i wymogiem karania racjonalnego, ale przede wszystkim powodowałoby, że środek karny orzeczony wedle takiej reguły nie spełniałby swych podstawowych funkcji. Z jednej strony nie stanowiłby dla sprawcy przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji realnej dolegliwości, skoro do-

puszczalne byłoby pozbawienie go uprawnienia do kierowania pojazdem, którego w ogóle nie posiada i w praktyce nigdy tym uprawnieniem nie posługuje się (bądź w ogóle go nie ma), przy jednoczesnym pozostawieniu w jego dyspozycji uprawnienia, z którego korzystał popełniając przypisane mu przestępstwo stwarzając realne zagrożenie dla innych uczestników ruchu drogowego. Ponadto, co wydaje się jeszcze istotniejsze, środek karny nie realizowałby dwóch pozostałych funkcji, a więc ogólnoprewencyjnej oraz powodującej czasową faktyczną eliminację z ruchu drogowego uczestnika, który naruszając podstawowy wymóg trzeźwości, w sposób poważny i realny w ruchu tym stwarzał zagrożenie.

Biorąc powyższe pod uwagę za w pełni trafny należy uznać wyrażony w uzasadnieniu kasacji Prokuratora Generalnego pogląd, iż dla prawidłowego odczytania dyspozycji art. 42 § 2 k.k. nie tylko celowe, ale wręcz niezbędne jest odwołanie się do *ratio legis* tej normy prawnej. Z pewnością nie było intencją ustawodawcy przy stanowieniu omawianego przepisu doprowadzanie do nieracjonalnej, a wręcz groźnej sytuacji, kiedy sprawcy przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w ruchu drogowym, który w chwili jego popełnienia znajdował się np. w stanie nietrzeźwości, pozostawia się dalszą możliwość stwarzania realnego zagrożenia dla innych uczestników ruchu drogowego przez pozostawienie w jego dyspozycji uprawnienia do prowadzenia pojazdu mechanicznego tego rodzaju, przy pomocy którego owo zagrożenie on stwarzał. Orzeczenie sądu w zakresie środka karnego, które nie uwzględniałoby powyższego, oznaczałoby akceptację dla tego stanu zagrożenia. Nadto, o czym była już mowa, bezpośrednia dolegliwość środka karnego dla sprawcy byłaby iluzoryczna, a tym samym rodziła w nim poczucie swoistej bezkarności.

Celowe jest odniesienie się w tym miejscu także do treści § 1 art. 42 kodeksu karnego, która wydaje się dostarczać dodatkowego argumentu dla tezy, iż orzeczenie obligatoryjnego środka karnego zakazu prowadzenia

pojazdów mechanicznych wobec nietrzeźwego sprawcy przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji w pierwszej kolejności winno dotyczyć uprawnienia do prowadzenia takiego pojazdu, przy pomocy którego czynu tego dopuścił się on. W przepisie tym ustawodawca wyraźnie wskazuje, że okoliczności popełnionego przestępstwa są istotną przesłanką dla decyzji sądu w przedmiocie środka karnego. Zatem i przy określaniu zakresu obligatoryjnego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych poprzez wskazanie rodzaju tych pojazdów, okoliczności popełnienia czynu, w szczególności właśnie typ prowadzonego przez nietrzeźwego kierowcę pojazdu nie tylko nie może być obojętny, ale wręcz powinien stanowić przesłankę decydującą.

Podsumowując dotychczasowe rozważania stwierdzić należy, że orzeczenie sądu w przedmiocie środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych oparte na dyspozycji art. 42 § 2 k.k. ograniczone tylko do określonego rodzaju tych pojazdów, które nie obejmuje tego typu pojazdu, który sprawca przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji prowadził, tylko pozornie czyni zadość nakazowi zawartemu w przedmiotowym przepisie. Wykładnia celowościowa, niezbędna dla prawidłowego ustalenia normatywnej zawartości art. 42 § 2 k.k. prowadzi do wniosku, że w zakres orzeczenia o zakazie prowadzenia pojazdów mechanicznych w pierwszej kolejności winno wchodzić uprawnienie do prowadzenia pojazdu tego rodzaju, którym sprawca dopuścił się przestępstwa.

Na zakończenie zauważyć należy, że powyższy kierunek wykładni art. 42 § 2 k.k. znalazł już wyraz we wcześniejszych rozstrzygnięciach Sądu Najwyższego (por. wyrok z dnia 6 lipca 2006 r., IV KK 146/06, LEX 188355; wyrok z dnia 6 lipca 2006 r., IV KK 145/06, niepubl.; wyrok z dnia 4 grudnia 2006 r., V KK 360/06, niepubl.), a w sprawie niniejszej nie zachodzą żadne okoliczności, które nakazywałyby od tego kierunku odstąpić.

W tym stanie rzeczy, uznając, iż w sprawie niniejszej doszło do rażącej i mającej wpływ na treść wyroku obrazy prawa materialnego – art. 42 § 2 k.k. polegającej na błędnej jego interpretacji, Sąd Najwyższy uwzględniając kasację Prokuratora Generalnego, uchylił zaskarżony wyrok w całości i przekazał sprawę sądowi I instancji do ponownego rozpoznania (art. 537 § 2 k.p.k.).

Rozpoznając sprawę ponownie Sąd Rejonowy w A. uwzględni wyrażone wyżej zapatrywania prawne (art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.) Uchylenie wyroku w całości umożliwi sądowi *meriti* dokonanie ponownej całościowej oceny ewentualnie zastosowanych kar i środków karnych, zaś stronom postępowania pozwoli dokonać modyfikacji uzgodnień poczynionych w trybie art. 335 § 1 k.p.k. W ewentualnym orzeczeniu o środku karnym opartym na dyspozycji art. 42 § 2 k.k. winno zostać także uwzględnione to, że przepis ten w powiązaniu z odpowiednimi unormowaniami zawartymi w ustawie z 20 czerwca 1997 r. prawo o ruchu drogowym (art. 88) nie przewiduje „pojazdów kategorii A i B”, a jedynie dokumenty określonej kategorii (A, B, C itd.) uprawniające do prowadzenia pojazdów określonego rodzaju. Zatem jako przedmiot zakazu statuowanego przez art. 42 k.k. winien zostać określony rodzaj pojazdu, do którego prowadzenia wymagane jest uprawnienie określonej kategorii.